

Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία

Ενότητα 2: Ιατρικά και κοινωνικά μοντέλα. Αναπηρικό κίνημα.

Σουζάνα Παντελιάδου
Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

- Ιατρικό Μοντέλο.
- Κοινωνικό Μοντέλο.

ΙΑΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 1/2

- Το ιατρικό μοντέλο ή αλλιώς μοντέλο της παθολογίας, θεωρεί την αναπηρία ως προσωπική τραγωδία, ανωμαλία, ασθένεια που πρέπει να θεραπευθεί.
- Η αναπηρία εδράζει αποκλειστικά σχεδόν στο άτομο, σε οργανικές ή λειτουργικές μειονεξίες.
- Θεωρείται ως η παλαιότερη αντίληψη για την αναπηρία.

ΙΑΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 2/2

- Αγνοείται ο ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών πεποιθήσεων.
- Απορρίπτεται στην πράξη το αυτονόητο της επίδρασης του περιβάλλοντος, το οποίο γίνεται δεκτό για όλους τους υπόλοιπους ανθρώπους.
- Συνεπικουρείται από τη σύγχρονη γενετική έρευνα, που έχει ως στόχο την πρόληψη και μείωση των «ανωμαλιών».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 1/7

- Σε αντιπαράθεση με το ιατρικό μοντέλο έχουν αναπτυχθεί δύο κυρίως προσεγγίσεις οι οποίες εντάσσονται στο κοινωνικό μοντέλο ερμηνείας της αναπηρίας.
- Και στις δύο προσεγγίσεις, αναγνωρίζεται ο ρόλος του περιβάλλοντος και η σημασία της παρέμβασης στο περιβάλλον.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 2/7

- Σύμφωνα με την πρώτη προσέγγιση:
 - Η αναπηρία είναι αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο σκέφτονται οι άνθρωποι για αυτήν, της κοινωνικής σημασίας που της αποδίδουν.
 - Η βλάβη, είναι απλά μια φυσική βιολογική διαφοροποίηση στο πλαίσιο της ανθρώπινης φύσης – είναι δηλαδή μια μορφή κανονικότητας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 3/7

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

- Όταν μιλούμε για τους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες, προτάσσουμε πάντα τον γενικό όρο (άνθρωπος, παιδί, μαθητής) και στη συνέχεια ακολουθεί η όποια διαφοροποίηση (με ειδικές ανάγκες, με νοητική καθυστέρηση, με κινητικές αναπηρίες).
- Στην ιστορική εξέλιξη της ειδικής αγωγής έχουν χρησιμοποιηθεί πολλοί όροι οι οποίοι επιβιώνουν μέχρι σήμερα, χωρίς όμως να είναι σήμερα δόκιμοι.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 4/7

Αποφύγετε	Χρησιμοποιήστε
Κανονικοί μαθητές.	Μαθητές χωρίς αναπηρία.
ΑμεΑ.	Άτομα με αναπηρίες.
Αόμματοι, στραβοί.	Άτομα με πρόβλημα όρασης ή τύφλωσης.
Καθυστερημένος / Καθυστερημένο άτομο.	Άτομο με νοητική καθυστέρηση.
Σπαστικός/σπαστικό άτομο.	Άτομο με εγκεφαλική παράλυση.
Πάσχει από... Υποφέρει από...	Είναι άτομο με...
Καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο.	Χρησιμοποιεί αμαξίδιο. Χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου.
Σακάτης.	Άτομο με κινητική αναπηρία, Άτομο με κινητικό περιορισμό.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 5/7

Αποφύγετε επίσης:

- Άτομα με ειδικές ικανότητες.
- Ήρωες της ζωής.
- Νικητές της ζωής.
- Νικητές της αναπηρίας.
- Με τα μάτια της ψυχής.
- Άτομα με ειδικές δεξιότητες.
- Ολυμπιονίκες της ζωής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 6/7

ΕΤΙΚΕΤΟΠΟΙΗΣΗ

- Αρνητικά:
 - Δεν οδηγεί σε αντιμετώπιση.
 - Αυτό-εκπληρούμενη προφητεία.
 - Στίγμα.
 - Σύγχυση μεταξύ ετικέτας και ερμηνείας.
- Θετικά:
 - Προστατεύει το παιδί.
 - Δίνει πρόσβαση σε:
 - Ειδικές υπηρεσίες.
 - Πληροφορίες.
 - Εξοπλισμό.
 - Οικονομική βοήθεια.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 7/7

Σύμφωνα με τη δεύτερη προσέγγιση:

- Η αναπηρία προκαλείται όχι από τις αντιλήψεις αλλά από συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές.
- Η βλάβη είναι κοινωνικό δημιούργημα της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο άτομο και στις κοινωνικές πρακτικές.

Τα δύο μοντέλα (η διάκριση εισηγήθηκε από τον Oliver, 1983)

ατομικό

- Η αναπηρία είναι το αποτέλεσμα μιας βλάβης.
- Η αναπηρία είναι κάτι που έχει το άτομο.
- “άνθρωποι με αναπηρία”.

κοινωνικό

- Η αναπηρία είναι αποτέλεσμα καταπίεσης.
- Η αναπηρία είναι κάτι που επιβάλλεται στο άτομο.
- “ανάπηροι άνθρωποι”.

Τα δύο μοντέλα

Ατομικό / ιατρικό

- Βιολογική.
- Μειονεξία.
- Το σώμα.
- Ιατρική.
- Θεραπεία.
- Πόνος.

Κοινωνικό

- Κοινωνική.
- Αναπηρία.
- Κοινωνία.
- Πολιτική.
- Χειραφέτηση.
- Καταπίεση.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

A) Τι είναι προτιμότερο από την πλευρά του κινήματος της αναπηρίας: να εκπαιδευθεί ένας άνθρωπος με κινητική αναπηρία να χρησιμοποιεί και να κινείται με πατερίτσες ή να κινείται με ηλεκτρονικό αμαξίδιο;

B) Είναι ίδιο το στίγμα που υφίστανται δύο έφηβοι με παρόμοια αναπηρία; Ένα μαύρο αγόρι 16 ετών, που ζει σε ένα κρατικό κτίριο σε μια μειονοτική γειτονιά και έχει τραύμα από πυροβολισμό στο νωτιαίο μυελό και ένα λευκό κορίτσι 16 χρονών που νοσηλεύεται με αντίστοιχο τραυματισμό από καταδυτικό ατύχημα;

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ 1/5

- Ο χώρος της αναπηρίας και ειδικότερα ο χώρος της ειδικής αγωγής δεν αναπτύσσεται σε κανένα κοινωνικό κενό.
- Αντίθετα επηρεάζεται από άλλους χώρους που στο παρελθόν έχουν υπερβεί τους μύθους της βιολογίας και έχουν αναδείξει σημαντικά ζητήματα σε σχέση με άλλες κοινωνικές ομάδες.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

2/5

Τα κυριότερα κοινωνικά κινήματα που επηρέασαν την εξέλιξη των ιδεών αλλά και της πολιτικής στο χώρο της αναπηρίας είναι:

- Το αντιρατσιστικό κίνημα.
- Το φεμινιστικό κίνημα.
- Το κίνημα των ατομικών / πολιτικών δικαιωμάτων.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

3/5

Η κύρια συμβολή του αντιρατσιστικού κινήματος ήταν:

- Δεν επιτρέπεται η διάκριση εναντίον μιας κοινωνικής ομάδας με βάση ένα μόνο χαρακτηριστικό.
- Η διαχωρισμένη εκπαίδευση (σχολεία για μαύρους/ειδικά σχολεία) παραβιάζει την ισότητα των ευκαιριών.
- Η διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του νόμου είναι εφικτή και επιθυμητή.
- Το πρόβλημα του αποκλεισμού από το σχολείο, την εργασία και την κοινωνία είναι πολιτικό και όχι ατομικό.
- Η επίλυση πολιτικών προβλημάτων απαιτεί πολιτική κινητοποίηση και συμμετοχή.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

4/5

Η κύρια συμβολή του φεμινιστικού κινήματος ήταν:

- Το προσωπικό είναι πολιτικό.
- Ίσα δικαιώματα σε διαφορετικούς ανθρώπους.
- Κανείς δεν γνωρίζει καλύτερα από τις γυναίκες (ανάπηρους) τις ανάγκες τους.
- Η σημασία της προσωπικής εμπειρίας ως όρος κατανόησης της αναπηρίας.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

5/5

Η κύρια συμβολή του κινήματος των ατομικών δικαιωμάτων ήταν:

- Τα δικαιώματα των αναπήρων δεν προκύπτουν από τις ειδικές τους ανάγκες και περιορισμούς αλλά από τη φύση τους ως πολίτες μιας κοινωνίας. (Έτσι, δικαιούνται για παράδειγμα όχι μόνο έναν τρόπο μετακίνησής τους αλλά πρόσβαση σε όλα ανεξαιρέτως τα μέσα μαζικής μεταφοράς).

Αναπηρικό κίνημα

«Τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς».

Οι ανάπηροι οδηγούνται στην εξάρτηση
ενώ

άλλοι μιλούν εκ μέρους τους, τους κατηγοριοποιούν
και τους φροντίζουν

συχνά με τις καλύτερες προθέσεις.

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ – ΟΧΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

- Άρση των εμποδίων στην ανάπτυξη των ανθρώπων με αναπηρίες.
- Ενεργή διευκόλυνση της εξέλιξής τους.
- Ανάληψη ευθυνών και προώθηση της ανεξαρτησίας των ανθρώπων με αναπηρίες.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΩΝ

- Το φαινόμενο της καταπίεσης της αναπηρίας έχει πολλές ομοιότητες με την ταξική, σεξιστική και φυλετική καταπίεση.
- Οι άνθρωποι με αναπηρίες βιώνουν την καταπίεση με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με την ειδική κατηγορία στην οποία ανήκουν αλλά και με βάση ιστορικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες.
- Αν και υπάρχει πληθώρα φυσικών/βιολογικών διαφορών μεταξύ των ανθρώπων με αναπηρίες, η κοινή εμπειρία της καταπίεσης της αναπηρίας βιώνεται στο πλαίσιο των κοινών προκαταλήψεων.
- Το κίνημα των αναπήρων διεκδικεί την ενδυνάμωση και τον έλεγχο των επιλογών για τη ζωή τους.

Διεθνής των Αναπήρων - ορισμός (1982)

- Μετά την ίδρυση της Διεθνούς των Αναπήρων (DPI- Disabled People's International) (1981), υιοθετήθηκε ο παρακάτω ορισμός:
- Βλάβη: «ο λειτουργικός περιορισμός του ατόμου που προκλήθηκε από τη φυσική, νοητική ή αισθητήρια βλάβη».
- Αναπηρία: «η απώλεια ή ο περιορισμός των ευκαιριών να συμμετέχει στην κανονική ζωή της κοινότητας λόγω των φυσικών και κοινωνικών εμποδίων» (1982).

Η ανισότητα σήμερα

- Τα ανάπηρα παιδιά είναι πιθανόν να αποκλεισθούν από το σχολικό σύστημα 13 φορές περισσότερο από τα τυπικά παιδιά.
- Οι ανάπηροι είναι πιθανόν να ζουν σε συνθήκες φτώχειας 2 φορές περισσότερο από τους μη ανάπηρους.
- Στην Αγγλία, η πιθανότητα ένα ανάπηρο παιδί να ζει σε φτώχεια είναι 36% για μια οικογένεια λευκών, 52% για μια οικογένεια Ινδών, 63% για μια οικογένεια Πακιστανών και 83% για μια οικογένεια από το Μπαγκλαντές.

Παγκόσμια ημέρα Ατόμων με Αναπηρία

<https://www.youtube.com/watch?v=0mbFyVwOn4k>

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 1/4

Στο Άρθρο 1 ορίζεται ότι:

«Στα άτομα με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, ψυχικές ή αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους».

Τρία καινούργια στοιχεία:

- Αποτελεί δεσμευτικό κείμενο για τις χώρες που υπογράφουν και κυρώνουν τη Σύμβαση.
- Εισάγει την *κοινωνική προσέγγιση* για την αναπηρία, έναντι της ξεπερασμένης ιατρικής προσέγγισης.
- Εισάγει την *δικαιωματική προσέγγιση* για την αναπηρία, σε αντιδιαστολή με ευκαιριακού και φιλανθρωπικού τύπου προσεγγίσεις.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2/4

8 Κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης

- Σεβασμός της έμφυτης αξιοπρέπειας, της αυτονομίας, που περιλαμβάνει την ελευθερία να κάνει τις δικές του επιλογές, και της ανεξαρτησίας των προσώπων.
- Απαγόρευση των διακρίσεων.
- Πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή και ένταξη στην κοινωνία.
- Σεβασμός της διαφορετικότητας και αποδοχή των ατόμων με αναπηρία ως μέρος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας και της ανθρωπότητας.
- Ισότητα των ευκαιριών.
- Προσβασιμότητα.
- Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.
- Σεβασμός των αναπτυσσόμενων ικανοτήτων των παιδιών με αναπηρία και ο σεβασμός για το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρία να διατηρούν την ταυτότητά τους.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 3/4

- Ισότητα και μη διάκριση.
- Αφύπνιση της κοινωνίας.
- Προσβασιμότητα.
- Δικαίωμα στη ζωή.
- Καταστάσεις κινδύνου και ανθρωπιστικών κρίσεων.
- Ισότιμη αναγνώριση ενώπιον του νόμου.
- Πρόσβαση στη δικαιοσύνη.
- Ελευθερία και ασφάλεια του προσώπου.
- Ελευθερία από βασανιστήρια ή σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία.
- Ελευθερία από εκμετάλλευση, βία & εξαπάτηση.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 4/4

- Ατομική κινητικότητα.
- Ελευθερία έκφρασης & γνώμης & πρόσβαση στην πληροφόρηση.
- Σεβασμός της ιδιωτικής ζωής.
- Εκπαίδευση.
- Υγεία.
- Εργασία & απασχόληση.
- Ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης & κοινωνική προστασία.
- Συμμετοχή στον πολιτικό & δημόσιο βίο.
- Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την ψυχαγωγία, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό.
- Στατιστικά δεδομένα & συλλογή πληροφοριών.

- **Κυρώθηκε από την Ελλάδα 19/4/2012.**

Pennhurst Asylum USA

Εικόνα 1: Pennhurst Asylum USA

Pennhurst Asylum
August 18th
10:00am-2:00pm
\$225.00

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟ

- Διαφορές μεταξύ του κινήματος των αναπήρων και των υπόλοιπων κοινωνικών κινημάτων.
- Η εσωτερική διαφοροποίηση στο πλαίσιο του κινήματος των αναπήρων – η κυρίαρχη ταυτότητα.
- Η συμμετοχή των αθλητών με αναπηρίες στην Παραολυμπιάδα.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες
- Εικόνα 1: <2nd workshop at Pennhurst Asylum August 18, 2013><Image © 2013/Denise Ippolito Photography>
<<http://deniseippolito.com/blog/2013/07/28/pennhurst-asylum-2nd-workshop-announced/>><A CREATIVE ADVENTURE photography by Denise Ippolito>.
- Η εικόνα της διαφάνειας 32 διατίθεται με Public Domain, βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/Pennhurst_State_School_and_Hospital#/media/File:Overhead-campus-pennhurst.jpg.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σουζάνα Παντελιάδου. «Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία. Ιατρικά και κοινωνικά μοντέλα. Αναπηρικό κίνημα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS302/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Αντώνης Χατζηχρήστος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

